

Cuprins

<i>Prefață</i>	13
<i>Către cititor</i>	17
<i>Notă privind nomenclatura</i>	18

Partea întâi

SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Capitolul 1. O perspectivă asupra relațiilor internaționale	29
Studierea relațiilor internaționale	31
Relațiile internaționale și viața cotidiană	31
Relațiile internaționale ca obiect de studiu	32
Teoriile și metodele	34
Actorii și influențele	39
Actorii statali	40
Actorii nestatali	42
Nivelele analizei	45
Geografia	48
Istoricul	50
Civilizațiile lumii până în 2000	57
Sistemul marilor puteri, 1500-2000	61
Imperialismul, 1500-2000	63
Naționalismul, 1500-2000	65
Economia mondială, 1750-2000	67
Cele două războaie mondiale, 1900-1950	71
Războiul Rece, 1945-1990	74
Începuturile erei post-Război Rece, 1990-2006	79
Capitolul 2. Politica de putere	93
Realismul	95
Puterea	98
Definirea puterii	98
Estimarea puterii	99
Elementele puterii	100
Negocierile	103
Negocierile și factorii de influențare	103
Strategiile	105
Reciprocitatea, descurajarea și cursa înarmărilor	108
Raționalitatea	110
Teoria jocurilor	113

Sistemul internațional	117
Anarhia și suveranitatea	117
Balanța de putere	120
Marile puteri și puterile mijlocii	122
Distribuția puterii	124
Hegemonia	127
Alianțele	130
Scopurile alianțelor	130
NATO și Tratatul de Securitate americano-japonez	133
Fostele republici sovietice	136
Aliniamentele regionale	139
Capitolul 3. Alternative la politica de putere	147
Liberalism	149
Critici liberale tradiționale	149
Ce este raționalitatea?	151
Neoliberalismul	152
Bunurile colective	154
Regimurile internaționale	155
Stabilitatea hegemonică	156
Securitatea colectivă	158
Feminismul	160
De ce contează genul	160
Masculinitatea realismului	162
Genul în război și pace	164
Femeile în RI	167
Evaluarea argumentelor feministe	170
Constructivismul	172
Postmodernismul	175
Deconstrucția realismului	176
Feminismul postmodernist	177
Studiile despre pace	179
Rezolvarea conflictelor	180
Războiul și militarismul	182
Pacea pozitivă	185
Mișcările pentru pace	187
Nonviolența	188
Capitolul 4. Politica externă	195
Elaborarea politicii externe	197
Luarea deciziilor	198
Modelele de luare a deciziilor	199
Decidenții individuali	201
Dinamica grupului	207
Managementul crizei	209
Actorii substatali	210
Birocrațiile	210
Grupurile de interese	213
Complexul militar-industrial	215
Opinia publică	216
Forurile legislative	220
Democrația și politica externă	222

Capitolul 5. Conflictul internațional	231
Cauzele războiului	233
Teoriile asupra războiului	234
Conflictele de interese	238
Disputele teritoriale	239
Controlul asupra guvernelor	248
Conflictul economic	249
Conflictele de idei	254
Conflictul etnic	254
Conflictul religios	262
Conflictul ideologic	267
Factorii de influențare	270
Tipurile de război	270
Terorismul	275
Capitolul 6. Forța militară	287
Utilizarea forței militare	289
Configurarea forțelor	291
Economia militară	291
Alegerea capacităților	292
Controlul forțelor militare	297
Comanda	297
Statele și armatele	300
Forțele convenționale	302
Tipurile de forțe	303
Tehnologiile în curs de evoluție	308
Armele de distrugere în masă	310
Armele nucleare	310
Rachetele balistice și alte sisteme purtătoare	312
Armele chimice și biologice	316
Proliferarea	318
Strategia nucleară	323
Arsenalele nucleare și controlul armamentelor	326
Capitolul 7. Organizarea internațională și dreptul internațional	333
Ordinea mondială	335
Evoluția ordinii mondiale	336
Normele internaționale și moralitatea internațională	337
Rolurile organizațiilor internaționale	339
Organizația Națiunilor Unite	341
Sistemul ONU	341
Consiliul de Securitate	348
Forțele de menținere a păcii	352
Secretariatul	357
Adunarea Generală	359
Programele ONU	360
Agențiile autonome	361
Dreptul internațional	362
Sursele dreptului internațional	363
Aplicarea dreptului internațional	364
Curtea Internațională de Justiție	366
Cazurile internaționale în tribunalele naționale	367

Dreptul și suveranitatea	371
Legile diplomației	371
Crimele de război	374
Doctrina războiului drept	378
Drepturile omului	379

Partea a doua

POLITICA ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ

Capitolul 8. Comerțul	393
De la securitate la economie politică	395
Liberalismul și mercantilismul	396
Globalizarea	400
Piețele	402
Tipare globale ale comerțului	402
Avantajul comparativ	403
Prețurile și piețele	406
Economiiile planificate central	407
Politica piețelor	409
Balanța comercială	411
Interdependența	412
Strategiile comerciale	414
Autarhia	415
Protecționismul	415
Industria și grupurile de interese	419
Cooperarea în domeniul comerțului	423
Regimurile comerciale	425
Organizația Mondială a Comerțului	426
Rezistența la comerț	429
Acordurile bilaterale și regionale	431
Cartelurile	435
Capitolul 9. Bani și afacerile	447
Despre bani	449
Sistemul valutar	450
Ratele de schimb valutar la nivel internațional	451
De ce cresc sau scad valutele	457
Băncile centrale	459
Banca Mondială și FMI	461
Pozițiile financiare ale statului	464
Conturile naționale	464
Datoria internațională	465
Poziția Statelor Unite	468
Poziția Rusiei și a Europei de Est	470
Poziția Asiei	473
Afacerile multinaționale	477
Corporațiile multinaționale	477
Investițiile străine directe	479
Relațiile între guvernele țărilor de origine și țărilor-gazdă	481
Mediile de afaceri	485

Capitolul 10. Integrarea	495
Supranaționalismul	497
Teoria integrării	497
Uniunea Europeană	501
Viziunea unei Europe Unite	501
Tratatul de la Roma	502
Structura Uniunii Europene	504
Actul Unic European	506
Tratatul de la Maastricht	507
Uniunea Monetară	509
Extinderea Uniunii Europene	511
Puterea informației	517
Interconectarea lumii	517
Informația ca instrument al guvernului	519
Informația ca instrument împotriva guvernului	522
Cultura internațională	524
Telecomunicațiile și cultura globală	525
Comunitățile transnaționale	527
Capitolul 11. Mediul inconjurător și populația	539
Interdependența și mediul	541
Dezvoltarea economică durabilă	544
Reconsiderarea interdependenței	546
Managementul mediului inconjurător	547
Atmosfera	547
Biodiversitatea	552
Pădurile și oceanele	554
Poluarea	560
Resursele naturale	563
Energia mondială	563
Mineralele, pământul, apa	568
Securitatea internațională și mediul	571
Populația	572
Tendențele referitoare la populația lumii	573
Tranziția demografică	574
Politicile în domeniul populației	576
Mortalitatea și SIDA	578
Populația și conflictul internațional	583
Capitolul 12. Decalajul Nord-Sud	593
Sărăcia	595
Teoriile acumulării	597
Acumularea economică	597
Capitalismul	599
Socialismul	600
Clasele economice	602
Imperialismul	604
Globalizarea relațiilor de clasă	604
Sistemul mondial	605
Colonialismul european	608
Antiimperialismul	611
Dependența postcolonială	612

Situația Sudului	617
Nevoile umane fundamentale	618
Subnutriția la nivel mondial	621
Populațiile rurale și urbane	623
Emanciparea femeilor	624
Migrația și refugiații	625
Revoluția	630
Mișcările revoluționare	630
Revoluțiile islamice	632
Guvernele postrevoluționare	634
Capitolul 13. Dezvoltarea internațională	643
Ce este dezvoltarea?	645
Experiențele	648
Țările în curs de industrializare	648
Experiența chineză	650
Alte experimente	655
Lecțiile	658
Substituirea importurilor și creșterea determinată de exporturi	659
Concentrarea capitalului pentru prelucrare	660
Autoritarismul și democrația	662
Corupția	664
Afacerile Nord-Sud	666
Investițiile străine	666
Transferul de tehnologie	668
Datoria Nord-Sud	670
Condiționalitatea FMI	673
Sudul și regimurile economice internaționale	676
Ajutorul extern	678
Tiparele de ajutor extern	679
Modelul de ajutor în caz de dezastre	683
Modelul misionar	685
Modelul Oxfam	687
Capitolul 14. Post-scriptum	697
<i>Glosar . . . . .</i>	<i>701</i>
<i>Index de autori . . . . .</i>	<i>719</i>
<i>Index de termeni . . . . .</i>	<i>737</i>

Actorii statali

Cei mai importanți actori în RI sunt statele. Un **stat** este o entitate teritorială controlată de un guvern și locuită de o populație. Guvernul unui stat nu răspunde nici unei alte autorități superioare; își exercită *suveranitatea* asupra teritoriului său – face și aplică legile, colectează taxele ș.a. Această suveranitate este recunoscută (acceptată) de alte state prin intermediul relațiilor diplomatice și de obicei prin intermediul apartenenței la **Organizația Națiunilor Unite (ONU)**. (Conceptele de suveranitate și teritorialitate sunt elaborate în capitolul 2.) Populația ce locuiește într-un stat formează *societatea civilă* în măsura în care și-a dezvoltat instituții pentru a participa la viața socială și politică. Totalitatea sau o parte a populației care împărtășește o identitate de grup se poate considera pe sine o *națiune* (vezi „Naționalismul, 1500-2000”, mai departe în acest capitol). Statul este o *democrație* în măsura în care guvernul este controlat de către populație, și nu impus acesteia⁸. (A se nota faptul că termenul stat în RI nu înseamnă „un stat” din Statele Unite ale Americii.)

În viața politică și într-o oarecare măsură în literatura de RI, termenii *stat*, *națiune*, *țară* sunt folosiți imprecis, de obicei pentru a face referire la deciziile unui guvern. Este obișnuit să se discute despre state ca și cum s-ar vorbi despre oameni, ca, de exemplu, în „Franța susține rezoluția ONU” sau „Irakul invadează Kuweitul”. În realitate, statele acționează astfel ca rezultat al unui proces intern complex. În cele din urmă, numai indivizii sunt actori veritabili, ce iau decizii conștiente. Dar tratarea statelor asemeni oamenilor ușurează descrierea și explicarea relațiilor dintre acestea.

Cu câteva excepții, fiecare stat are o capitală – locul de unde guvernul își administrează teritoriul – și adesea o singură persoană acționează în numele aceluiași stat. Ne putem referi la această persoană ca fiind „liderul statului”. Adesea, el sau ea este *șeful guvernului* (asemenea unui prim-ministru) sau *șeful statului* (cum ar fi președintele, regele sau regina). În unele țări, cum ar fi Statele Unite, aceeași persoană este șeful statului și al guvernului în același timp. În alte țări, poziția de lider a președintelui sau a regelui ori chiar a prim-ministrului a devenit simbolică. În orice caz, cea mai puternică figură politică este aceea de „lider al statului” și aceste figuri reprezintă actorii individuali cheie în RI, indiferent dacă liderii sunt aleși democratic sau sunt dictatori. Actorul statal include atât liderul individual, cât și organizațiile birocratice (cum ar fi Ministerele de Externe) care acționează în numele statului.

Sistemul internațional este acel set de relații dintre statele lumii, structurat conform anumitor reguli și tipare de interacțiune. Unele dintre aceste reguli sunt explicite, altele implicite. Ele includ cine este considerat membru al sistemului, care sunt drepturile și responsabilitățile pe care le au membrii și ce tip de acțiuni și răspunsuri apar în mod normal între state. Sistemul internațional este discutat în detaliu în capitolul 2.

---

8. Gianfranco Poggi, *The State: Its Nature, Development, and Prospects*, Stanford, 1991; Hendrik Spruyt, *The Sovereign State and Its Competitors: An Analysis of Systems Change*, Princeton, 1994.

Sistemul internațional modern există de mai puțin de 500 de ani. Înainte de acesta, popoarele erau organizate în unități politice mai pronunțat mixte și suprapuse, cum ar fi orașele-state, imperiile și fiefurile feudale. În ultimii 200 de ani s-a răspândit ideea că națiunile – grupuri de oameni care împărtășesc un sentiment de identitate națională, de obicei incluzând aceeași limbă și cultură – ar trebui să aibă propriile state (vezi în acest capitol „Naționalismul, 1500-2000”). Astăzi, cele mai mari state sunt asemenea **state-națiune**. Dar începând cu al Doilea Război Mondial, procesul de decolonizare din cea mai mare parte a Asiei și Africii a adăugat multe state noi, fără a le putea considera pe toate state-națiune. În prezent, o sursă majoră de conflict și război este nepotrivirea dintre granițele percepute ale unei națiuni și cele ale statului (de exemplu, în Sri Lanka sau Irak). Când oamenii se identifică cu o naționalitate pe care guvernul aceluia stat nu o reprezintă, aceștia ar putea ajunge să lupte pentru a-și forma propriul stat și astfel să câștige suveranitate asupra teritoriului și afacerilor proprii. Acest naționalism substatal reprezintă doar una din multitudinea de tendințe în creștere care subminează actualul sistem de state. Alte asemenea tendințe includ globalizarea proceselor economice, puterea telecomunicațiilor și proliferarea rachetelor balistice.

Independența fostelor colonii și mai recent sfărâmarea în state mai mici a marilor state multinaționale (Uniunea Sovietică, Iugoslavia și Cehoslovacia) au crescut numărul statelor lumii. Totalul exact depinde de statutul unui număr de entități politice cvasistatale și continuă să se schimbe pe măsură ce unitățile politice se despart sau fuzionează. Existau 191 de membri ai ONU în 2005*.

La unele entități politice se face referire de asemenea ca fiind state sau țări, deși acestea nu sunt recunoscute formal drept state. Taiwan este cazul cel mai cunoscut. Acționează independent în practică, dar este revendicat de China (revendicare recunoscută formal de celelalte puteri și, de decenii, chiar de Taiwan) și nu este membru al ONU. Colonii și posesiuni formale încă există, statutul lor putându-se schimba în viitor. Acestea includ Puerto Rico (SUA), Bermude (Marea Britanie), Martinica (Franța), Guyana Franceză, Antilele Olandeze (Olanda), Insulele Falkland (Marea Britanie) și Guam (SUA). Hong Kong a revenit de sub guvernare britanică la cea chineză în 1997 și păstrează cumva un fel de identitate economică diferită și sub chinezi, cu formula „o țară, două sisteme”. Fosta colonie portugheză Macao a revenit de asemenea sub stăpânire chineză în 1999. Statutul Vaticanului (Sfântul Scaun) la Roma este ambiguu. Incluzând asemenea entități teritoriale variate în rândul statelor, se ajunge la un total mondial de circa 200 de actori statali sau cvasistatali.

Există de asemenea câteva state prezumtive (precum Kurdistanul sau Sahara Occidentală) ce nu își controlează în totalitate teritoriul pe care îl revendică și nu sunt recunoscute la nivel mondial. Din moment ce statele mai mici pot continua să se separe de cele mai mari (de exemplu, Quebec-ul de Canada), numărul de state este posibil să crească.

Mărimea statelor lumii variază în mod dramatic de la China, cu peste un miliard de locuitori, la microstate ca San Marino, cu o populație de mai puțin de 100.000 de locuitori. Odată cu crearea mai multor state mici, în ultimele decenii, majoritatea

---

* În prezent, din ONU fac parte 192 de state (n.t.).

statelor au acum mai puțin de 10 milioane de locuitori fiecare și mai mult de jumătate din cele rămase au între 10 și 50 de milioane fiecare. Numai 23 dintre cele 200 de state ale lumii au mai mult de 50 de milioane de locuitori fiecare. Aceste 23 de state dețin trei pătrimi din populația lumii. În ordine descrescătoare a populației, acestea sunt: China, India, Statele Unite, Indonezia, Brazilia, Pakistan, Rusia, Bangladesh, Nigeria, Japonia, Mexic, Germania, Vietnam, Filipine, Turcia, Etiopia, Egipt, Iran, Thailanda, Franța, Marea Britanie, Italia și Republica Democrată Congo.

Statele diferă într-o măsură covârșitoare după dimensiunile activității economice totale anuale – Produsul Intern Brut (PIB)⁹ –, de la cele 11 trilioane de dolari ale economiei americane la economiile statelor foarte mici, cum ar fi insulele Vanuatu din Pacific (600 de milioane de dolari). Economia mondială este dominată de câteva state, așa cum este și populația lumii. Numai Statele Unite singure sunt răspunzătoare de o cincime din economia mondială și împreună cu alte șase mari puteri sunt responsabile pentru mai mult de jumătate (vezi p. 122). Cele mai mari 15 economii mondiale – care împreună reprezintă trei pătrimi din economia mondială – sunt Statele Unite, China, Japonia, India, Germania, Franța, Marea Britanie, Italia, Brazilia, Rusia, Canada, Mexic, Spania, Coreea de Sud și Indonezia.

O parte dintre aceste state mari posedă o forță și o influență considerabile în domeniile economic și militar, fiind supranumite *mari puteri*. Acest termen desemna în general Statele Unite și Uniunea Sovietică în timpul Războiului Rece, dar cei mai mulți cercetători în RI consideră acum Statele Unite ca fiind unica superputere mondială (dacă într-adevăr mai este una). Marile puteri și alte *state mari* (cele care au o populație numeroasă, economii mari sau joacă un rol important în afacerile internaționale) sunt cei mai importanți actori statali în RI. Statele mai mici sau cu o putere scăzută sunt de asemenea importante în RI, dar, luate separat, cel mai adesea nu afectează rezultatele RI într-o asemenea măsură ca statele mari.

Actorii nestatali

Guvernele naționale ar putea fi cei mai importanți actori în RI, dar sunt puternic condiționate, constrânse și influențate de o multitudine de actori nestatali. Acești **actori nestatali** pot fi grupați în câteva categorii. În primul rând, există grupuri și interese în cadrul statelor care influențează politica externă a acestora. Aceștia sunt

9. PIB reprezintă suma totală a bunurilor și serviciilor produse de o națiune; se apropie de Produsul Național Brut (PNB). Asemenea date sunt dificil de comparat între națiuni cu monede, sisteme economice și nivele de dezvoltare diferite. În mod special, compararea PIB ar trebui tratată cu precauție când vine vorba de economiile capitaliste și cele socialiste sau de țările bogate și cele sărace. Datele referitoare la PIB din această carte sunt luate în cea mai mare parte de la Banca Mondială. Datele referitoare la PIB sunt adaptate în funcție de timp și de țări pentru „paritatea puterii de cumpărare” (cât de mult poate să cumpere o anumită cantitate de monedă). Conform acestei metode, totalul PIB mondial este de 47 trilioane de dolari și numai de 32 trilioane de dolari fără aceasta. Vezi Robert Summers și Alan Heston, „The Penn World Table (Mark 5): An Expanded Set of International Comparisons, 1950-1998”, *Quarterly Journal of Economics*, 106 (2), 1991, pp. 327-368. PIB și datele privind populația sunt din 2004, în cazul în care nu sunt altfel date.

actori substatali. De exemplu, industria americană de automobile și cea a tutunului au interese distincte în ceea ce privește politica economică externă a SUA (pentru a vinde mașini și țigări peste granițe ; pentru reducerea importurilor de produse concurente fabricate în afară). Aceștia mobilizează politicul prin intermediul grupurilor de interese, lobby-ului și al altor mijloace, pentru a influența respectivele politici. Actorii substatali nu se preocupă numai de aspectele economice – comunitatea greacă din America încearcă să influențeze acțiunile Guvernului SUA în favoarea Greciei.

Acțiunile actorilor economici substatali – companii, consumatori, muncitori, investitori – ajută la crearea contextului activității economice în cadrul căruia se răsfrâng evenimentele politice internaționale și în cadrul căruia trebuie să acționeze guvernele. Zi după zi, oamenii extrag resursele naturale, produc și consumă bunuri, cumpără și vând produse și servicii. Aceste activități ale actorilor substatali au loc în ceea ce acum este în mod clar o economie mondială – schimburile globale de bunuri și servicii întretesute de o rețea comunicațională și culturală răspândită în lumea întreagă.

Tot mai mult, actorii care acționau la nivel substatal au ajuns să opereze și peste granițe, devenind *actori transnaționali*. Firmele care au ca domeniu de activitate achizițiile, vânzările sau investițiile în diverse țări reprezintă un bun exemplu. Decizia unei companii de a face afaceri cu sau într-un alt stat schimbă relația dintre cele două state, făcându-le să fie mai interdependente și creând un nou context pentru deciziile pe care guvernele le iau referitoare la celălalt.

Miile de corporații multinaționale (CMN) reprezintă actori transnaționali importanți. Interesul unei mari companii de a face afaceri la nivel mondial nu coincide cu interesele oricărui stat. O asemenea companie ar putea uneori să acționeze chiar împotriva politicilor propriului guvern. CMN-urile controlează adesea resurse mai mari și acționează la nivel internațional cu o mai mare eficiență decât multe state mici. Corporațiile ar putea susține (sau chiar crea) guverne străine prietene, așa cum a făcut United Fruit Company în „republicile bananiere” din America Centrală, acum un veac. Dar tot CMN-urile sunt și cele care oferă statelor sărace multe dorite investiții străine și venituri din taxe. Ele depind însă de state pentru a primi protecție, piețe de desfacere regularizate și un mediu politic stabil. CMN-urile ca actori internaționali vor avea parte de o atenție specială în capitolele 9 și 13.

Un alt tip de actor transnațional este **organizația nonguvernamentală (ONG)**, existând mii de astfel de organizații care influențează zi de zi relațiile internaționale. Aceste organizații private, unele de mărimi și cu resurse considerabile, interacționează cu statele, actorii substatali, CMN-urile și alte ONG-uri. Tot mai mult, ONG-urile sunt recunoscute, în cadrul ONU și al altor forumuri, ca actori legitimi, împreună cu statele, dar nu egale acestora. Exemple de ONG-uri pot fi Biserica Catolică, Greenpeace și Comitetul Internațional Olimpic. O parte dintre aceste grupuri au un scop politic, unele umanitar, altele economic sau tehnic. Uneori, ONG-urile își unesc eforturile prin intermediul rețelelor transnaționale de *advocacy*¹⁰. Nu există o structură unică pentru ONG-uri.

10. Margaret E. Keck și Kathryn Sikkink, *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*, Cornell, 1998; Ann M. Florini (ed.), *The Third Force: The Rise*

Rețelele internaționale de terorism nu pot fi numite ONG-uri, dar operează în aceeași manieră – interacționează atât cu statele, cât și direct cu instituțiile și populațiile relevante. Atacurile distructive halucinante din 11 septembrie 2001 au demonstrat puterea tot mai mare pe care tehnologia o conferă teroriștilor ca actori nestatali. Așa cum Greenpeace poate călători pentru a supraveghea locuri și a transmite documentare despre acțiunile sale ecologiste în întreaga lume, la fel poate și rețeaua Al-Qaeda să plaseze sinucigași cu bombe în orașele americane, să-și coordoneze operațiunile și să le și finanțeze prin intermediul Internetului și al sistemului bancar global și să atingă o audiență mondială prin perorațiile înregistrate video ale lui Osama bin Laden¹¹. „Anvergura globală”, altădată o resursă exclusivă a marilor puteri, este acum disponibilă pentru mulți alții, spre bine sau spre rău.

În cele din urmă, statele acționează adesea prin intermediul și cu ajutorul sau în contextul organizațiilor interguvernamentale (OIG) – organizații ai căror membri sunt guvernele naționale. ONU și agențiile sale reprezintă astfel de OIG. La fel sunt și multe alte instituții coordonatoare economice mondiale, cum ar fi Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional (FMI). OIG-urile îndeplinesc o diversitate de funcții, și variază ca mărime de la câteva state până la aproape toți membrii ONU. De exemplu, Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) caută să coordoneze politicile privind producția și prețurile celor 11 state membre. Organizația Mondială a Comerțului (OMC) coordonează negocierile privind diminuarea barierelor puse în calea comerțului mondial și aplică regulile comerciale¹².

Alianțele militare ca NATO și grupările politice ca Uniunea Africană (UA) sunt de asemenea OIG-uri. Sutele de OIG-uri ce operează acum pe scena mondială (de câteva ori mai multe decât numărul statelor) au fost create de către state pentru a îndeplini câteva funcții pe care acestea le-au socotit ca fiind utile.

Atât OIG-urile, cât și ONG-urile sunt numite, simplu, organizații internaționale (OI). La una dintre statistici s-a constatat că sunt mai mult de 25.000 de ONG-uri și peste 5.000 de OIG-uri. În această lume de interconexiuni ale actorilor substatali și transnaționali, statele rămân totuși importante. Dar până la un punct acestea sunt date treptat la o parte, pe măsură ce companiile, grupurile și indivizii au de a face din ce în ce mai mult în mod direct unii cu alții, în afara frontierelor, iar economia mondială devine o economie integrată global (vezi capitolul 10). Acum mai mult ca oricând, RI s-au extins dincolo de interacțiunile guvernelor naționale.

---

of Transnational Civil Society, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC, 2000.

11. Strobe Talbot și Nayan Chandra (ed.), *The Age of Terror: America and the World After September 11*, Basic, New York, 2001; Gideon Rose și James F. Hoge, Jr. (ed.), *How Did This Happen? : Terrorism and the New War*, Public Affairs, New York, 2001; Chalmers Johnson, *Blowback: The Costs and Consequences of American Empire*, Metropolitan, New York, 2000; Benjamin R. Barber, *Jihad vs. McWorld: How Globalism and Tribalism Are Reshaping the World*, Ballantine, New York, 1995 (trad. rom. *Jihad versus McWorld*, Incitatus, București, 2002).
12. David Armstrong et al., *International Organization in World Politics*, Palgrave, New York, 2003.

Atât actorii statali, cât și cei nestatali sunt profund afectați de actuala revoluție tehnologică informațională. Noua lume, intensivă din punct de vedere informațional, promite să remodeleze profund relațiile internaționale. Schimbările tehnologice au afectat în mod dramatic capacitățile relative și chiar preferințele actorilor. Nimeni nu știe unde ne vor duce aceste schimbări.

Deja, capacitatea informațională reprezintă motorul central al „globalizării”. Telecomunicațiile și computerizarea permit economiilor, politicilor și culturilor asemănătoare să acționeze la scară globală la un nivel fără precedent.

Nivelele analizei

Numeroșii actori implicați în același timp în RI contribuie la complexitatea teoriilor și explicațiilor concurente. O manieră în care cercetătorii în RI au clasificat multitudinea de influențe, actori și procese a fost prin a le organiza pe diferite *nivele de analiză* (vezi tabelul 1.1). Un nivel de analiză reprezintă o perspectivă asupra RI bazată pe un set similar de actori sau procese, care sugerează posibile explicații la întrebările „de ce?”. Cele mai de jos nivele se concentrează asupra unităților celor mai mici și mai dezagregate, cum ar fi individul, iar cele mai înalte nivele se concentrează asupra macroproceselor, cum ar fi tendințele globale. Cercetătorii în RI au propus diverse scheme ale nivelelor de analiză, cel mai adesea cu trei nivele principale (și uneori cu câteva subnivele intermediare)¹³.

Nivelul *individual* al analizei vizează percepțiile, alegerile și acțiunile indivizilor. Marii lideri influențează cursul istoriei la fel cum în mod individual o fac și votanții, soldații, gânditorii și cetățenii. Fără Lenin, se spune, s-ar fi putut să nu existe Uniunea Sovietică. Dacă mai mulți studenți ar fi votat pentru Nixon decât pentru Kennedy la alegerile strânse din 1960, criza rachetelor din Cuba ar fi putut să se sfârșească în mod diferit. Studiul luării deciziei în politica externă, care este discutată în capitolul 4, acordă o atenție specială explicațiilor la nivel individual privind rezultatele RI, datorită importanței factorilor psihologici în procesul decizional.

Nivelul *intern* (ori *statal* sau *societal*) de analiză vizează agregarea indivizilor în cadrul statelor, fapt ce influențează acțiunile statelor pe scena internațională. Asemenea agregări includ grupurile de interese, organizațiile politice și agențiile guvernamentale. Aceste grupuri operează diferit (cu efecte internaționale diferite) în diversele tipuri de societăți și state. De exemplu, democrațiile și dictaturile pot acționa diferit de la un caz la altul, iar democrațiile pot acționa diferit într-un an electoral față de modul în care se comportă în alte situații. Politicile privind conflictele etnice și naționalismul, izvorând din interiorul statelor, joacă un rol tot mai important în relațiile dintre state. Sectoarele economice din cadrul statelor, incluzând sectorul

13. J. David Singer, „The Level of Analysis Problem in International Relations”, *World Politics*, 14 (1), 1961, pp. 77-92; Kenneth Waltz, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, ed. rev., Columbia, 2001 (trad. rom. *Omul, statul și războiul*, Institutul European, Iași, 2001).